

EU:s utvidgning i Västra Balkan

- En liberalistisk dröm i uppfyllelse eller en säkerhetsmässig nödvändighet?

Abstract

I februari 2018 presenterade Europeiska kommissionen en ny strategi för utvidgning i Västra Balkan. Dokumentet kommer i en tid då frågor som Brexit, migration och gränser dominerar i diskussioner inom EU. Ryssland och Kina har ökat sin närvaro i regionen vilket har gjort så att även EU fått upp ögonen för regionen. Så vilka intentioner har EU med en utvidgning i Västra Balkan? Är de främst säkerhetsmässiga, ekonomiska eller identitetsmässiga?

I denna uppsats ämnar vi förstå de teoretiska ursprung de strategier som Europeiska kommissionen presenterat i dokumentet har. Vi tar hjälp av tre internationella teorier; neorealismen, neoliberalismen och holistisk konstruktivism. Vi använder oss av idéanalys och en analysmatris för att kategorisera de olika strategierna.

Vi har funnit att neorealistiska antaganden framförallt återfinns i strategier kring unionens säkerhet, neoliberalistiska argument vid främjande av demokratiska värden och de omnämnanden om identitet som finns i dokumentet knyter an till idéer inom holistisk konstruktivism.

Nyckelord: Europeiska kommissionen, neorealism, neoliberalism, holistisk konstruktivism, utvidgning av EU

Antal ord: 9707

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte	1
1.2	Frågeställning	2
1.3	Tidigare forskning	2
2	Bakgrund	3
2.1	Utvidgningspolicy	3
2.2	Jugoslavien-krigen på 90-talet	4
2.3	Västra Balkans närmande mot EU, framsteg och milstolpar	4
2.3.1	Albanien	5
2.3.2	Bosnien och Hercegovina.....	5
2.3.3	Nordmakedonien	5
2.3.4	Kosovo	5
2.3.5	Montenegro	5
2.3.6	Serbien.....	6
2.4	Konkurrens i regionen sätter press på EU	6
3	Metod och material.....	7
3.1	Idéanalys.....	7
3.2	Analysverktyg – matris	8
3.3	Material	10
3.3.1	Källkritisk diskussion.....	11
3.3.2	Avgränsning	11
4	Teori.....	12
4.1	Neorealism	12
4.2	Neoliberalism	13
4.3	Holistisk konstruktivism	14
5	Analys.....	16
5.1	Neorealistiska strategier	16
5.2	Neoliberalistiska strategier.....	18
5.3	Holistisk konstruktivistiska strategier	22

5.4	Svårbedömda strategier	24
6	Avslutande diskussion	26
6.1	Framtida forskning	27
7	Referensförteckning	28

1 Inledning

Den Europeiska unionen har under det senaste decenniet gått igenom ett antal kriser, Brexit och flyktingkrisen 2015 har inneburit omfattande och krävande omställningar för unionen (Tenzer 2018). Detta har resulterat i att andra frågor såsom utvidgning har hamnat i skymundan. På senare tid har dock frågan om utvidgning åter blivit aktuell. De länder som i dagsläget står närmast EU-medlemskap är länderna i Västra Balkan (Europeiska kommissionen 2019). I februari 2018 släppte Europeiska kommissionen strategidokumentet *A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*.

Dokumentet kommer samtidigt som flera europeiska ledare uttrycker en ökad oro för att länder som Ryssland, Kina och Turkiet ska få ökat inflytande i Västra Balkan (Rettman 2018). Strategierna som kommissionen presenterar i dokumentet syftar till att försäkra länderna i regionen om att de inte blivit bortglömda av unionen och att EU är deras framtid. Vilka intressen har då EU i Västra Balkan? EU har som rykte att vara den starka liberala kraften i världen (Smith & Youngs 2018, s.45). Detta har inneburit främjande av demokrati och liberala värden såsom mänskliga rättigheter och en fri marknad. Dock har det på senare tid funnits tendenser hos unionen att backa från denna politik för att istället tänka mer strategiskt och realistiskt i sina internationella relationer (Smith & Youngs 2018, s.52). Detta syns bl. a. i unionens förhållningssätt mot sin mäktiga granne i öst, Ryssland. Så vilka strategier för utvidgning driver nu unionen i Västra Balkan och grundar sig dessa i den liberala drömmen om en europeisk gemenskap eller är de rent överlevnadsmässiga med unionens säkerhet som främsta motiv?

1.1 Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka vilka teoretiska och strukturella idéer som Europeiska Kommissionen (EU-kommissionen) uttrycker i sitt senaste strategidokument *A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*, ett styrdokument för utvidgning i Västra Balkan. Europeiska kommissionen är det exekutiva organet inom europeiska unionen och ansvar för implementering av de beslut unionen tar. Genom att redogöra för underliggande strukturer och idéer hoppas vi dels kunna bidra till en djupare förståelse av processen kring utvidgning och integrering, men också förstå de faktorer och normer som styr beslutsfattandet.

1.2 Frågeställning

Hur kan EU:s utvidgningsstrategier i Västra Balkan förstås utifrån neorealism, neoliberalism och holistisk konstruktivism?

1.3 Tidigare forskning

Det finns mycket skrivet på ämnet EU och utvidgning i Västra Balkan. Mirna Vlastic Feketija och Adam Lazowski utvärderar i sin artikel från 2014 EU:s tidigare utvidgningspolicys och använder sig av Kroatiens medlemskapsprocess för att illustrera hur policyn fungerat vid utvidgning i Västra Balkan. De kommer även med förslag på hur denna policy kan förbättras för att göra utvidgningen i Västra Balkan mer effektiv men framförallt mer hållbar. Det har även nyligen gjorts mer tekniska utvärderingar av utvidgningsprocessen. Zoltán Szenes skrev 2018 en artikel som tittar närmare på vilka framsteg som gjorts av länderna i Västra Balkan i förhållande till Stabilisation and Association Process (SAP) och toppmötet i Trieste juli 2017 där ländernas integrationsprocess med EU var på agendan.

Trots att många artiklar som utvärderar EU:s utvidgningsstrategier i Västra Balkan har skrivits är det få som går djupare än att utvärdera de rent tekniska kraven i strategierna. Ambitionen i denna uppsats är som nämnt att utvärdera EU:s senaste strategidokument för Västra Balkan-utvidgningen i ljuset av de tre välkända teorierna inom internationell politik, neorealism, neoliberalism och holistisk konstruktivism. Den som kommer närmast till att ha skrivit om detta område är Ruth Ferrero-Turrión (2015) som skriver om hur EU:s utvidgningsintressen i Västra Balkan kan ses utifrån ett säkerhetsperspektiv, något som kan kopplas till realismens fokus på säkerhet. Ferrero-Turrión kollar framförallt allt på de VISA-förhandlingar som EU fört med länderna i regionen. I dessa ställde EU ett antal säkerhetskrav, däribland dokumentering av individer som rör sig över landsgränser, som behövde uppfyllas innan VISA-avtalen kunde skrivas under. Dessa krav ställdes enligt Ferrero-Turrión framförallt pga. att EU ser säkerhetssituationen i regionen som ett hot mot EU:s säkerhet då både droger och människor smugglas in i EU via Västra Balkan.

2 Bakgrund

2.1 Utvidgningspolicy

För att ett land ska kunna bli medlem i den Europeiska Unionen finns det en del krav landet måste uppfylla. Dessa krav finns nedskrivna i Fördraget om Europeiska Unionen och Köpenhamnskriterierna (Europeiska kommissionen 2016). Landet måste även implementera och leva upp till EU:s aquis (lagar) vilka är indelade i 35 olika policyområden, dessa måste uppfyllas innan medlemskap blir aktuellt.

I fördraget om Europeiska Unionen finns det framförallt två sektioner som berör EU:s utvidgningspolicy (Europeiska unionen 2012). Dessa är artikel 2 och artikel 49. Artikel 2 fastställer de grundläggande värdena som unionen bygger på och som även ska känneteckna dess medlemsstater såsom mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet mellan kvinnor och män. Artikel 49 beskriver istället hur processen för att bli medlem går till. En medlemsansökan ska behandlas av både kommissionen, parlamentet och Europeiska rådet för att sedan godkännas av alla EU:s medlemsstater. Det framgår tydligt i artikel 49 att endast en stat som bygger på värdena i artikel 2 kan bli medlem i unionen.

Köpenhamnskriterierna som bestämdes 1993 (Europeiska kommissionen 2016) förtydligar vad som förväntas av nya medlemsländer. Landet måste ha fungerande institutioner som kan upprätthålla demokrati, mänskliga rättigheter och rättsväsende. Vidare måste det vara ekonomiskt förberett på inträde och konkurrensen inom EU:s inre marknad. Till sist måste landet även vara kapabelt till att implementera EU:s lagar och regelverk.

EU har betonat hur viktigt det är att kandidatlandet både är villigt och redo att göra de omställningar som krävs av ett medlemsland i EU (Emmert & Petrovic 2014, s.1358). Unionen har varit tydlig med att den inte tänker omförhandla sina lagar utan att det är upp till kandidatlandet att göra de anpassningar som krävs. Resultatet av de senaste östutvidgningarna har framförallt varit att EU uttryckt att förhandlingarna med potentiella medlemsländer måste bli tuffare och få ta sin tid (Mahony 2006). EU måste se till att ha en tillräcklig integrationskapacitet inom de egna institutionerna och när det kommer till framförallt ekonomiskt stöd till jordbruk, etc. innan inträde kan ske.

Förutom dessa grundläggande krav vid medlemskap så skiljer sig förhandlingarna och kraven på olika kandidatländer ofta. I strategidokumentet vi ämnar analysera så ställs bl. a. Krav om att vissa mellanstatliga konflikter måste lösas (Europeiska kommissionen 2018). Det återkommer även flera uttalanden om att länderna i Västra Balkan måste anamma den europeiska livsstilen aktivt för att kunna bli medlemmar i unionen. Utvidgningsstrategierna ser alltså olika ut för olika länder och situationer.

2.2 Jugoslavien-krigen på 90-talet

Västra Balkan fick under 90-talet utstå flera blodiga konflikter som resultat av Jugoslaviens uppbrott. Det första kriget utbröt i samband med att Slovenien och Kroatien samma dag, 25 juni 1991, utropade sig som självständiga stater. Som svar så invaderade den serbisk-dominerade jugoslaviska folkarmén (JNA) båda länderna. Kriget i Slovenien var över på tio dagar medan kriget i Kroatien kom att pågå fram tills 1995 då kroatiska styrkor återerövrade största delen av det kroatiska territoriet från JNA. Det blodigaste av jugoslavienkrigen utspelade sig dock i Bosnien mellan 1992–1995 där tre parter, Bosniens regering, bosnienserber med stöd av JNA och bosnienkroater alla stred om territoriet. Några år senare kom även Kosovo att kräva självständighet från det serbiska styret och mellan 1998–1999 fördes blodiga strider. Kriget slutade med att Serbien drog ur sina styrkor ur Kosovo och gick med på att överlämna provinsen till internationell administration. Ännu har inte konflikten mellan Serbien och Kosovo nått någon slutgiltig lösning. (ICTY)

2.3 Västra Balkans närmande mot EU, framsteg och milstolpar

Länderna på Västra Balkan har kommit olika långt i medlemsprocessen. Ett par länder är nära medlemskap och andra är i nuläget inte ens klassade som kandidatländer. 1999 påbörjade EU vad som kallades ”Stabilisation and Association Process (SAP)” i regionen. 2003 så deklarerade Europeiska rådet att alla SAP-länder var potentiella kandidater till att bli EU-medlemmar. 2018 antogs kommissionens nya utvidgningsstrategi i regionen som gett ny energi till integrationsprocessen av länderna i Västra Balkan. Nedanför ges en mer detaljerad beskrivning av hur långt de olika länderna kommit i medlemsprocessen. (Europaparlamentet 2018).

2.3.1 Albanien

Albanien ansökte om medlemskap i EU 28 april 2009. I juni 2014 fick landet officiellt kandidatstatus och kommissionen har sedan dess rekommenderat att officiella inträdesförhandlingar bör startas.

2.3.2 Bosnien och Hercegovina

Bosnien är klassad som en potentiell kandidat till EU-medlemskap. Bosnien har för tillfället ett "Stabilisation and Association Agreement"(SAA) med EU. Den 15 februari 2016 skickade landet in en ansökan om EU-medlemskap som i detta nu utreds av kommissionen.

2.3.3 Nordmakedonien

Nordmakedonien ansökte om medlemskap i mars 2004 och fick statusen som kandidatland i december 2005. Officiella förhandlingar med EU har sedan dess inte kunnat påbörjas, framförallt på grund av dispyten över namnet "Makedonien" med Grekland, nu när denna dispyt är löst så lär förhandlingar påbörjas inom en snar framtid.

2.3.4 Kosovo

Kosovo klassas av EU som ett potentiellt kandidatland. Fem EU-länder har inte erkänt landet, nämligen Cypern, Grekland, Rumänien, Slovakien och Spanien. Den 1 april 2016 ingick Kosovo ett SAA med EU. Kosovos medlemskap hindras i nuläget bl. a. av konflikten med Serbien och EU inväntar en lösning från de bilaterala EU-ledda förhandlingarna innan en inträdesprocess kan startas för Kosovo.

2.3.5 Montenegro

Montenegro skickade in sin ansökan i december 2008 och blev officiellt ett kandidatland i december 2010. Förhandlingar om inträde började i juni 2012. Förhandlingarna mellan landet och EU har kommit långt. Enligt EU:s nya utvidgningsstrategi i regionen från 2018 så kan Montenegro komma att bli medlem redan 2025.

2.3.6 Serbien

Serbien ansökte om EU-medlemskap i december 2009 och fick kandidatstatus i mars 2012. Inträdesförhandlingar började 21 januari 2014. Tillsammans med Montenegro är Serbien det land som är närmast EU-medlemskap och kan komma att gå med i Unionen 2025. Ett hinder för Serbiens medlemskap är konflikten med Kosovo som måste lösas innan ett inträde blir möjligt.

2.4 Konkurrens i regionen sätter press på EU

EU:s intresse i regionen har på senare år kommit att utmanas av andra länder såsom Kina, Ryssland och Turkiet (Rettman 2018). Flera inflytelserika europeiska ledare har uttryckt oro över denna utveckling. Tysklands utrikesminister Heiko Maas poängterade hur viktigt det är att ge balkanländerna en trovärdig europeisk framtid så att de inte vänder sig till länder som Kina som inte delar EU:s värden. Enligt Jean-Claude Juncker så har EU exporterat stabilitet i sina tidigare utvidgningar. Han antydde även att om inte EU lyckas enas över utvidgning i Västra Balkan så kommer utvecklingen i unionens närområde att formas av andra aktörer. Kina och Turkiet investerar för tillfället tillsammans mer i regionen än vad EU gör. Det finns också en oro för att Rysslands inflytande över regionen kommer att öka. Denna oro rör inte främst det ekonomiska utan det politiska inflytandet då Ryssland på senare år har anklagats för att skapa politisk instabilitet inom och försökt stävja integrationen med EU i Montenegro, Makedonien och Bosnien. Även den franska presidenten Emmanuel Macron har uttryckt oro över att länderna i Västra Balkan i framtiden kommer söka stöd från Ryssland och Turkiet istället för EU. Denna oro för att andra aktörer, som inte delar EU:s värden om demokrati och mänskliga rättigheter, ska få inflytande i Västra Balkan kan komma att användas som argument inom utvidgningsdebatten i EU och kanske till och med skynda på en utvidgningsprocess i regionen.

3 Metod och material

3.1 Idéanalys

Denna uppsats ämnar analysera närvaron av underliggande strukturer och idéer i Europeiska kommissionens strategidokument *A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*. Vi hoppas kunna utläsa vilka teoretiska perspektiv som styrdokumentet präglas av. Således tar denna uppsats avstamp i en idéanalys.

Enligt Bergström och Svärd har idéanalys tre konkreta syften: att beskriva, förklara eller ta ställning till det material som studeras. Trots skillnaderna, förenas de olika angreppssätten i viljan att kunna tydliggöra olika (politiska) budskap (Bergström och Svärd 2018, s.140). De tre syftena ligger till grund för vilken typ av idéanalys man väljer att använda sig av (Bergström och Svärd 2018, s.140). Syftet med denna studie är att redogöra för, förklara och exponera bakomliggande tankemönster och teorier som återfinns i Europeiska kommissionens strategidokument för utvidgning i Västra Balkan. Den metod som används i denna uppsats är alltså en beskrivande idéanalys.

Med en beskrivande idéanalys, är förhoppningen att man ska kunna utläsa något om materialet som inte framgår vid en första anblick. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att söka och hitta förekomsten av idéer och tolkningar i det dokument vi studerar, med ett sådant angreppssätt blir det också möjligt att underbygga och stärka de argument som framläggs i studien (Bergström och Svärd 2018, s.140–141).

Vi är i första hand intresserade av att studera vilka idéer och teorier som återfinns i strategidokumentet och vilka tankestrukturer som kan ligga till grund för EU:s tillvägagångssätt i utvidgningsfrågan. Således är beskrivande idéanalys en passende metod eftersom vi analyserar just det som inte uttrycks explicit i dokumentet, utan det som snarare kan utläsas genom textens innebördsliga innehåll (Bergström och Svärd 2018, s.141). Vid bearbetningen av materialet kan olika analysverktyg vara till hjälp, vi kommer därför att konstruera en matris som är tänkt att fungera som ett analysinstrument. Med hjälp av matrisen redogörs, kategoriseras och fångas textens olika drag och skiljelinjer in. Dessa kommer sedan att jämföras med och ställas mot de teoretiska perspektiv som studien bygger på. På detta sätt kommer underliggande värden i styrdokumentet kunna synliggöras.

Det finns flera viktiga saker att tänka på vid konstruerandet av ett analysverktyg likt vårt. Det måste framgå tydligt vad de olika kategorierna grundar sig på

(Esaiasson m. fl. 2017, s.138). I vårt fall grundar sig analysverktyget på beskrivningar av de tre teorierna som Scott Burchill och Andrew Linklater (red.) gör i sin bok *Theories of International Relations* (2013). Det måste även gå att operationalisera de olika kategori-indelningarna på ett för analysen fruktbart sätt (Esaiasson m. fl. 2017, s.137). Därför har vi valt att endast välja ut de delar och argument från teorierna som passar med argumenten som förs i det material vi ämnar utföra analysen på. Vidare kommer exempel och uttal som faller mellan eller utanför en eller flera kategorier att tas upp för att tydliggöra som de överväganden som gjorts vid bearbetningen av materialet (Esaiasson m. fl. 2017, s.139).

3.2 Analysverktyg – matris

Det vi vill åstadkomma med vår analys är en djupare förståelse för vilka teoretiska grunder som strategierna i EU:s senaste strategidokument för utvidgning i Västra Balkan bygger på. De teorier vi använder oss av för att beskriva strategierna är neo-realismen, neo-liberalismen och konstruktivismen. För att systematiskt kunna applicera dessa teorier på strategidokumentet har vi konstruerat en matris bestående dels av frågor centrala som lyfter upp de centrala delarna i dokumentet, dels av de olika teoriernas angreppssätt på nämnda frågor. De frågor vi valt till vårt analysverktyg är:

- Vilka är möjligheterna till samarbete?
- Hur kan EU:s intresse för utvidgning förklaras?
- Hur förklaras tredje lands intresse för medlemskap?
- Vilka krav på kandidatstaten är de mest centrala vid utvidgning?

Analysprocessen går till på så sätt att vi först applicerar dessa frågor på texten och försöker utläsa vad texten säger inom ramen för de. När vi sedan sållat ut dessa sektioner från dokumentet så använder vi oss av matrisen för att kategorisera in de olika strategierna i de olika teorierna. På detta sätt så kan vi spåra de teoretiska ursprungen hos de olika strategierna.

Fokus	(Neo) Realism¹	(Neo) Liberalism²	(Holistisk) Konstruktivism³
1. Vilka är möjligheterna till samarbete?	1.1 Samarbete kan endast ske om det möjliggör för staterna att tillsammans avvärja ett yttre hot. Samarbete ingås endast om de relativa vinsterna för varje part är likvärdiga. Stater kan alltså på grund av detta antagande tänkas samarbeta på ett djupare plan.	1.2 Samarbete är möjligt. Olika parter behöver inte vinna lika mycket men så länge de har något absolut att vinna på samarbetet så kommer det att ske. Välbyggda institutioner (normer och lagar) säkerställer att ingångna avtal hålls och banar vägen för samarbete.	1.3 Samarbete blir ett sätt för EU att skapa fred, förmedla och sprida ideal, normer och värden. Utvidgningen av EU blir också ett sätt att förena vad som uppfattas vara europeiska länder i en gemensam identitet
Utvidgning			
2. Hur kan EU:s intresse för utvidgning förklaras?	2.1 Utvidgandet av EU kan ses som en strategi för att göra dess medlemsländer säkrare. En större allians blir militärt starkare och gör EU:s närområde tryggare. Det ger även EU mer makt i förhållande till dess fiender.	2.2 Utvidgning blir ett sätt för EU att sprida värden som demokrati och mänskliga rättigheter. Att främja och sprida demokrati är även ett sätt att sprida fred och stabilitet. Eftersom demokratiska länder är mindre benägna att starta krig.	2.3 Utvidgning blir ett sätt för EU att skapa fred, förmedla och sprida ideal, normer och värden. Utvidgningen av EU blir också ett sätt att förena vad som uppfattas vara europeiska länder i en europeisk gemenskap.
3. Hur förklaras tredje lands intresse för	3.1 Framförallt mindre länder och länder med svagt militärt försvar har intresse av att	3.2 Ett land kan vinna på att ingå i en större gemenskap/union eftersom detta ger	3.3 EU ses generellt som ett lyckat samarbetsprojekt, inte minst när det kommer till den kulturella och

¹ Rutorna 1.1, 2.1, 3.1 och 4.1 om neo-realism bygger på: Donnelly, Jack, 2013. "Realism" i Scott Burchill & Andrew Linklater (red.) *Theories of International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan, s. 32-56.

² Rutorna 1.2, 2.2, 3.2 och 4.2 om neo-liberalism bygger på: Burchill, Scott, 2013. "Liberalism" i Scott Burchill & Andrew Linklater (red.) *Theories of International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan, s. 57-87.

³ Rutorna 1.3, 2.3, 3.3 och 4.3 om holistisk konstruktivism bygger på: Reus-Smit, Christian, 2013 "Constructivism" i Scott Burchill & Andrew Linklater (red.) *Theories of International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan, s. 217-239.

medlemskap?	alliera sig med en större makt för att säkra sig mot ett yttre hot. Större länder med stor militär makt har sällan incitament till att ingå i en sådan djupgående allians.	landet tillträde till en större marknad. Ekonomisk interdependens och fri handel bidrar till (ekonomisk) utveckling och minskar risken för krig och konflikt.	ekonomiska integrationen. Detta tillsammans med en uppfattad delad historia och ursprung ger incitament för stater att ansöka om medlemskap. För nya medlemsländer innebär detta även att länderna uppfattas vara utvecklade demokratiska länder (EU-länder), vilket gör att man tillskrivs en viktigare i internationella sammanhang.
4. Vilka krav på kandidatstaten är de mest centrala vid utvidgning?	4.1 Åtgärder som säkerställer säkerheten inom regionen/landet, t. ex gränssäkerhet och ökad översikt av folk/varor som rör sig över dessa gränser. Det är också viktigt för landet att lösa tidigare konflikter så att dessa inte blir unionens konflikter när det nya medlemslandet tillträder.	4.2 Mer regionalt samarbete och konfliktlösning behövs för att skynda på utvecklingen i kandidatlandet. Landets ekonomiska system måste vara redo för inträde på EU:s inre marknad. Institutioner såsom rättsväsende etc. behöver även stärkas och reformeras. Landet måste även anamma EU:s grundläggande värden såsom demokrati och mänskliga rättigheter.	4.3 Kandidatstaten bör anamma de normer och värden som finns inom EU. Detta för att uppfattas som ett europeiskt land vilket även legitimerar dess inträde i EU. För att detta ska bli möjligt är det viktigt att kandidatstaten visar att ett EU-medlemskap är positivt för landet och på så sätt skapar stöd för medlemskapet hos det egna folket.

3.3 Material

I vår analys använder vi oss av EU-kommissionens senaste strategidokument, från 2018, för utvidgning i Västra Balkan *A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*. Dokumentet ger en överblick över hur kommissionen ser på utvidgningen i Västra Balkan, vilka möjligheter till EU-medlemskap som finns för länderna, framförallt

kandidatländerna, de framsteg de har gjort i införandet av EU policys och lagar. Dokumentet är inte alltför tekniskt utan talar mer målande om de problem som finns i området och vad EU anser vara vägen framåt för regionen. Detta gör att man kan urskilja vissa politiska och idéteoretiska inriktningar i dokumentet.

3.3.1 Källkritisk diskussion

Frågor kring beroende och tendens ställs på sin spets vid studien av den typ av dokument som denna undersökningen bygger på. Även om kriterierna äkthet och samtidighet är viktiga så är de i första hand inte avgörande för denna typ av material (Esaiasson m. fl. 2017, s.290–291). Detta eftersom strategidokumentet är en offentlig handling och finns att hämta på kommissionens officiella hemsida. Vidare syftar trovärdighetskriteriet och tendenskriteriet främst synliggöra fall då dokumentförfattaren avsiktligt vinklar, eller förskönar, det som skrivs (Esaiasson 2017, s. 293–294). Trots att strategidokumentet säkerligen genomgått granskning både vid skrivningen och i anknytning till att det publicerats förekommer någon grad av vinkling, men denna tolkning gäller inte när det kommer till sanningshalten av informationen som förekommer i dokumentet. Till lika bör poängteras att unionen är ett politiskt organ, vilket gör att man måste vara medveten om den politiska färgning och exkludering som kan förekomma i strategidokumentet.

3.3.2 Avgränsning

Vi är i den här uppsatsen inte intresserade av att identifiera någon förändring i utvidgningsprocessen, utan snarare vill kartlägga, tolka och argumentera för de neorealistiska, neoliberalistiska och holistiskt konstruktivistiska idéer som förekommer i diskussionen om utvidgning i Västra Balkan. Därför avgränsas det material som ligger till grund för undersökningen till det arton sidor långa strategidokumentet skrivet 2018. I första hand lyfts begrepp och uttryck som är relevant för syftet och den analys vi ämnar göra.

4 Teori

I detta avsnitt kommer neorealismen, neoliberalismen och holistisk konstruktivism att presenteras. De tre teoretiska skolorna är varianter av de klassiska IR perspektiven realism, liberalism och konstruktivism. Här nedan diskuteras hur de olika perspektiven ställer sig till en utvidgning på Västra Balkan och under vilka villkor en utvidgning är gynnsam för EU.

4.1 Neorealism

Realismen är den vanligast förekommande teorin inom internationella relationer. Vilket har bidragit till att perspektivet har kommit att delas upp i en rad inriktningar, som alla försöker förklara och bidra till olika tolkningar av teorin. Vad som är enande för de olika realistiska teoribildningarna är den pessimistiska synen på världens beskaffenhet och det internationella systemets ändlösa konflikter (Donnelly 2013, s 33.). Enligt Waltz, som förfäktar det neorealistiska angreppssättet är staten den viktigaste aktören i det internationella systemet.

Huvudantagandet är att stater är egoistiska till sin natur, vilket gör att systemet främst utmärks av makt, överlevnad och politisk dominans (Donnelly 2013, s.34). Enligt teorin karaktäriseras den internationella arenan av en avsaknad av en övergripande auktoritet eller regering. Detta medför i sin tur att det internationella systemet präglas av individualism och anarkism (Donnelly 2013, s.33, 37). I ett sådant system beter sig stater som enhetliga rationella aktörer vars främsta mål är överlevnad och dominans över det internationella systemet (Donnelly 2013, s.43). Sammantaget leder dessa premisser till ett säkerhetsdilemma, där stater på grund av osäkerhet och misstro till motpartens agerande rustar militärt (Donnelly 2013, s.38). I sitt försök att trygga den egna säkerheten stärker stat A sin militära kapacitet, vilket ger stat B incitament att skaffa sig militära medel för att avskräcka och hålla marginalen (Donnelly 2013, s.40). Militär dominans och avskräckning blir därav de viktigaste medlen för att upprätthålla kontroll och maktbalans på den internationella arenan. Trots att upprustning i grunden leder till en osäker situation, menar neorealister att det är systemet i sig och inte staternas vilja som orsakar en ond cirkel (Donnelly 2013, s.38–39). Först när viss militär säkerhet existerar kan stater förväntas fokusera på underordnade mål som t.ex. samarbete och ekonomisk tillväxt.

Det neorealistiska perspektivet förhåller sig skeptisk till EU:s utvidgning i Västra Balkan eftersom teorin ställer sig kritisk mot all form av samarbete (Donnelly 2013, s.40). Neorealister fokuserar på den fara som stater potentiellt utgör för varandra. Samarbete och integrering blir endast aktuellt för en neorealist om det är förenligt med de geopolitiska och militära mål en stat strävar mot, på den internationella arenan. Som tidigare nämnt är aspekter såsom överlevnad och militär kapacitet överordnat allt annat när det kommer till hur en stat agerar. Trots perspektivets misstro till andra stater skulle en neorealist tänkas vara positiv inför EU:s utvidgning i Västra Balkan. Unionens syfte att stärka och bevara den territoriella sammanhållningen, kan ses som en form av hegemoni. Där unionen agerar som en motpol mot en starkare stat i systemet. Samarbete blir här ett sätt för staterna att indirekt uppfylla det egna intresset, då staterna rör sig i en oförutsägbar värld blir säkerheten inom unionen ett sätt för staterna att garantera och maximera den egna överlevnaden gentemot hotfulla stater. I detta fallet skulle hotet från Ryssland och Kina kunna ses som legitima anledningar för en realist att se EU:s potentiella utvidgning som något gynnsamt för de olika staterna.

4.2 Neoliberalism

När det kommer till den neoliberalistiska teorins syn på den internationella politiken är perspektivet tydligt präglad av normativa politiska antaganden om vikten av frihandel och demokrati (Burchill 2013, s.61). I motsats till neorealismen som menar att staten är den främst aktören menar neoliberalister att systemet utgörs av ett flertal olika aktörer som alla utgör en del av det internationella systemet. Dessa aktörer består av individer, företag och andra intressegrupper och har oftast en påverkan på det internationella systemet (Burchill 2013, s.67, 86.).

Neoliberalister delar vissa tankar med det realistiska perspektivet, i varje fall när det handlar om tanken om att det internationella systemet faller sig anarkistiskt och att stater agerar efter sina egna nationella intressen (Burchill 2013, s.60–61). Men det som skiljer teorierna åt är synen på interaktionen stater emellan. Neorealister menar på att stater inte kan lita på vad varandras verkliga intentioner faktiskt är och kan därmed inte lita på en extern stat, medan neoliberalister ställer sig positiva till upprepade interaktioner mellan stater, då det främjar samarbete över de nationella gränserna (Burchill 2013, s.65). Detta samarbete möjliggörs av institutioner som kan begränsa spelplanen och skapa ramverk för de involverade staterna. Institutioner bidrar med regler för hur interaktioner ska utföras och gå till, som i sin tur leder till att minska osäkerhet och hotfulla situationer (Burchill 2013, s.67). Med detta menar man att institutioner har möjligheten att kontrollera staters beteende. Det man här alltså trycker på är att staterna med hjälp av institutioner går ifrån fokuset på militär makt för att trygga ens ekonomiska intressen.

Av vad som framgår i denna presentation skulle man kunna anta att det neoliberalistiska perspektivet ställer sig positivt till EU:s utvidgningsambitioner i Västra Balkan. Genom en utvidgning påverkar EU inte bara den demokratiska utvecklingen i regionen, utan får tillträde till marknaden i Västra Balkan vilket är gynnsamt när det kommer till unionens ekonomiska aspirationer. Omvänt innebär en utvidgning för Västra Balkan en chans till delaktighet. Globalisering och den ökade interdependens har alltså gjort att det blivit allt mer kostsamt att stå utanför den allians av liberala demokratier som har uppstått.

4.3 Holistisk konstruktivism

I kontrast till neorealismen hävdar konstruktivismen att de idémässiga eller normativa strukturerna är lika viktiga som de materiella strukturerna (Reus-Smit 2013, s.217, 224). Denna uppsats tar hjälp av ett holistiskt perspektiv för att förklara utvidgningen i Västra Balkan. Den holistiska konstruktivismen försöker förena inhemska normer med de som produceras internationellt i samspelet mellan stater. Genom att ta hänsyn till båda dessa nivåer av sociala strukturer försöker holistiska konstruktivister ge en helhetsbild av interaktionen mellan aktörers internationella agerande och rådande normer, idéer, ideologier, identiteter och språk.

Holistisk konstruktivism härleder sin filosofi från kritisk teori men tar till skillnad från denna, avstamp i empirisk analys. Enligt synsättet påverkar etablerade och gemensamma idéer, föreställningar och normer hur stater agerar på den internationella arenan (Reus-Smit 2013, s.225–226). Sett ur denna aspekt får de materiella strukturerna endast mening i den sociala kontext som de förekommer i. Detta gör att fenomen som identitet, kultur och normer inte är konstanta och kan därför inte heller tas för givet. Holistisk konstruktivism menar att hur stater väljer att identifiera sig i förhållande till andra, är avgörande för hur de kommer att agera i det internationella systemet (Reus-Smit 2013, s.224). Det är viktigt att notera att precis som normer och idéer definierar och påverkar vilket ekonomiskt, politiskt och kulturellt agerande som är lämpligt, påverkar aktörer och deras agerande strukturernas sammansättning och utseende. Det rör sig alltså om en tvåvägsinteraktion, där aktörer och strukturer är ömsesidigt konstituerande krafter (Reus-Smit 2013, s.225). Utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv blir det därför intressanta att utreda vilka identiteter och normer som styr mest och hur dessa uppstår (Reus-Smit 2013, s.223, 225). Detta eftersom rådande normstrukturer påverkar aktörernas handlingsutrymme, vilket gör att en stat blir begränsad och inte kan agera mot rådande normer (Reus-Smit 2013, s.223). Till skillnad från neorealismen som förklarar staters agerande genom rationalitet, lägger konstruktivismen vikten på hur idéer kopplade till känslor påverkar en stats agerande.

I diskussionen om utvidgning ur ett holistiskt konstruktivistiskt perspektiv blir det viktigt att lyfta fram vilken roll värden som: normer, idéer och ideologi och språk

spelar i EU:s tillvägagångssätt i frågan. Med detta sagt skulle en konstruktivist till en början säga att samarbete såväl som yttre hot är icke-naturliga fenomen som är skapat av människan och inte något som bör ses som ett direkt resultat av något system. Det är också viktigt att förstå att utvidgningen i sig används som ett redskap för att förmedla olika identiteter. Det allra tydligaste exemplet är EU:s sätt att uttrycka sig om europeisk identitet och normer i förhållande till utvidgning.

5 Analys

5.1 Neorealistiska strategier

Neo-realismen är i grunden skeptisk mot de flesta former av samarbete (Donnelly 2013, s.40). En utvidgning av EU till Västra Balkan blir på så sätt kritiserbar av neorealistiska teoretiker. Det finns dock även argument inom denna teori som skulle kunna rättfärdiga uppkomsten av denna typ av samarbete. Dessa argument gäller främst då det finns ett yttre säkerhetshot mot staterna (Donnelly 2013, s.38). De kan då välja att alliera sig med varandra för att öka den egna statens säkerhet och säkerställa dess överlevnad. Dessa typer av samarbete är dock begränsade till just säkerhets- och militärt samarbete. Neorealismen kan alltså inte förklara samarbete som grundar sig på andra faktorer. Om ett samarbete av säkerhetskaraktär ska kunna förekomma är det viktigt att maktbalansen mellan staterna inte påverkas; staterna behöver alltså vinna relativt lika mycket på ett samarbete (Donnelly 2013, s.40). För att förstå de utvidgningsstrategier som EU använder sig av i regionen ska vi nu applicera dessa neorealistiska faktorer och premisser som finns vid samarbete på strategidokumentet.

De neorealistiska aspekterna i strategidokumentet (Europeiska kommissionen 2018) kommer framförallt fram vid yttringar om EU:s säkerhet. Olika typer av säkerhet nämns som speciellt prioriterade, bl. a. yttre hot mot EU och Västra Balkan men även inre hot såsom organiserad brottslighet och dispyter mellan länder i regionen. För att tackla dessa säkerhetshot anser EU att det krävs ett förstärkt säkerhetssamarbete mellan unionen och länderna på Västra Balkan.

Redan i första stycket citeras Jean-Claude Juncker, EU-kommissionens ordförande, från 2017 i sitt årliga tal inför EU om tillståndet i unionen.

"If we want more stability in our neighbourhood, then we must also maintain a credible enlargement perspective for the Western Balkans." (Europeiska kommissionen 2018, s.1)

I talet lyfter han ämnet om utvidgning i Västra Balkan. Juncker menar att en utvidgning i regionen kommer leda till ökad stabilitet i EU:s närområde. Uttalandet kan klassificeras med hjälp av matrisen över teorierna. Det passar väl in i "ruta 2.1" i matrisen om hur en neorealist skulle se på anledningarna till utvidgning.

EU:s säkerhetsmässiga intentioner med en utvidgning döljs inte i dokumentet. Utvidgningen benämns som en geostrategisk investering i skyddet av invånarna i ett stabilt, starkt och enat EU (Europeiska kommissionen 2018, s.1). Även detta argument kan bedömas som ett neorealistiskt sådant utifrån "ruta 2.1". En stat sätter alltid sitt eget folks säkerhet i första rummet. Därför är det rimligt att också EU, som är en djupt integrerad union, argumenterar utifrån sin egen befolknings säkerhet vid en utvidgning.

Säkerhetsaspekten kommer även fram i diskussionen om länderna på Västra Balkan och de krav som EU ställt på dessa. EU är tydliga med att dispyter och konflikter mellan länder på Västra Balkan måste lösas innan länderna kan bli medlemmar.

*"there are still important **bilateral disputes** between countries in the region which remain to be solved. The EU will not accept to import these disputes and the instability they could entail. Definitive and binding solutions must be found and implemented before a country accedes." (Europeiska kommissionen 2018, s.3)*

Det uttrycks en stor varsamhet mot att göra länder som är inblandade i någon typ av dispyt till medlemsländer. Utifrån matrisen kan denna varsamhet ses som en typiskt neorealistisk utgångspunkt "ruta 4.1". Ingen stat inom EU är villig till att bli inblandad i någon typ av dispyt och på så sätt sätta sin överlevnad och säkerhet på spel. Neorealismen är skeptisk mot alla typer av samarbeten och om de existerar så är de enligt teorin instabila och sköra. Dessa två teoretiska utgångspunkter kan förklara EU:s varsamhet i frågan.

Förbättring av gränssäkerhet i regionen lyfts fram i ljuset av den stora migrationsvågen som Västra Balkan upplevde för några år sedan (Europeiska kommissionen 2018, s.11). EU föreslår stärkt samarbete mellan länderna i regionen och EU:s gräns- och kustbevakning och ökat informationsutbyte mellan parterna.

*"it is essential to further step up strategic and operational cooperation with the Western Balkans on **migration and border management**. [...] The Commission therefore proposes to continue the process of concluding the European Border and Coast Guard status agreements with the Western Balkans partners, providing for a clear legal framework and safeguards for closer operational cooperation." (Europeiska kommissionen 2018, s.11)*

Detta uttalande kan med hjälp av matrisen och fråga 2 och 4 ses i ljuset av neorealismens syn på fördelar med samarbete och vad som krävs för att uppnå detta. Strategin kan ses som en möjlighet för EU att expandera sin säkerhetsmässiga kontroll över regionen och på så sätt uppnå en högre säkerhet för EU:s egna invånare. Kraven om ökat säkerhetssamarbete som ställs på länderna i regionen stämmer väl överens med vad som krävs för att uppnå detta mål.

På sida 4 i strategidokumentet tas frågan om den organiserade brottsligheten i Västra Balkan upp. EU nämner olika typer av kriminella verksamheter som upplevs som speciellt stora säkerhetshot. Dessa inkluderar människohandel, vapen- och droghandel men även politisk och ekonomisk brottslighet. I dokumentet ställer EU stora krav på att länderna i regionen måste öka sina ansträngningar för att minska denna typ av kriminalitet.

*“Organised crime's foothold on the Western Balkans remains strong, whether in terms of trafficking in human beings, drugs and weapons or risk of criminal infiltration of the political and economic systems. The authorities must **dismantle criminal networks and their economic bases** more effectively. (Europeiska kommissionen 2018, s.4)*

Dessa krav kan utifrån vårt analysinstrument, med hjälp av “ruta 4.1”, ses som typiskt neorealistiska. En neorealist är framförallt intresserad av säkerhetsaspekterna av ett samarbete och skulle inte ingå ett samarbete som innebär ett säkerhetshot mot den egna staten, i detta fall EU.

Ett typexempel på hur neorealistiska antaganden inkorporerats i strategidokumentet är EU:s formulering kring unionens och Västra Balkans delade säkerhetsintressen och hur dessa bör uppnås.

“To pursue our shared interest in strengthening our security, structured Common Foreign and Security Policy/Common Security and Defence Policy dialogues should also be expanded and deepened [...]. In this context, the countries of the Western Balkans must also speed up their alignment with all EU foreign policy positions, including restrictive measures.” (Europeiska kommissionen 2018, s. 9)

För denna formulering går det med hjälp av matrisen att finna en stark neorealistisk underton. EU framhåller tydligt att det handlar om ett delat säkerhetsintresse, vilket stämmer väl in med de realistiska argumenten i “ruta 2.1” och “3.1” i vår matris. För en större militär makt som EU innebär fler militärt allierade länder större säkerhet för unionen och ökad makt på den globala arenan. Det som länderna i Västra Balkan har att vinna på ett ökat militärt samarbete är framförallt ett bättre militärt skydd från den större militära aktören EU. Att detta gemensamma säkerhetsintresse finns är enligt neorealismen och “ruta 1.1” i matrisen den enda legitima anledningen till att en utvidgning i Västra Balkan skulle kunna ligga i både regionens och EU:s intresse.

5.2 Neoliberalistiska strategier

Till skillnad från neorealismen är neoliberalismen mer positiv i sin syn på samarbete. Neoliberalister anser att det naturliga tillståndet är fredligt och att krig

och konflikt endast uppkommer som en produkt av giriga auktoritära styren (Burchill 2013, s.60–61). Samarbete ses som något positivt, medan konflikt anses vara hämmande (Burchill 2013, s.68). Av denna logik följer att stater som handlar med varandra eller interagerar på andra sätt, skapar ett ömsesidigt beroende. De gemensamma intressena gör att staterna saknar incitament till att ingå i en konflikt med varandra. Aktörerna har därav mer att vinna på om goda handelsrelationer upprätthålls, än att engagera sig i kostsamma krig. I frågan om en utvidgning av internationella organisationer och samarbeten, kan EU enligt neoliberalistisk teoribildning ses som en unik ekonomisk och politisk institution som möjliggör ett utvidgat samarbete. Den etablerade inre marknaden är enligt teorins premisser det huvudsakliga medlet för samarbete, stabilitet och ekonomisk säkerhet. Faktorer som enligt teorins premisser är lika viktiga som militär säkerhet.

I strategidokumentets första sida har EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker en tydlig förankring i neoliberalism. I det inledande stycket uttalar sig kommissionens ordförande om tillståndet inom unionen 2017 och betonar vikten av att kandidatländerna prioriterar utvecklingen av rättsväsendet och grundläggande rättigheter i förhandlingarna med EU.

“Accession candidates must give the rule of law, justice and fundamental rights utmost priority in the negotiations” (Europeiska kommissionen 2018, s.1)

Genom detta citat är det tydligt att prioriteringen av dessa områden är av neoliberalistisk karaktär. Som ovan nämnt återoppar den neoliberalistiska teorin vilken roll institutioner spelar, hur dessa underlättar och gör samarbetet mer hållbart (Burchill 2013, s.67). Med stöd av matrisens “ruta 1.2” klassificeras det nämnda uttalandet som en tydlig liberalistisk strategi. Uttalandet kan också förstås med hjälp av de krav som ställs på kandidatländerna, vilket framgår av “ruta 4.2”. I sitt dokument lyfter kommissionen de vanligaste liberalistiska kraven som ställs vid samarbeten, vilket innefattar: förbättring av institutioner och stärkandet av grundläggande rättigheter. Att institutioner underlättar för samarbete har vi redan slagit fast. Neoliberalister går dock ett steg längre och hävdar att samarbete och interdependens i sin tur bidrar till att fostra öppnare samhällen (Burchill 2013, s.66). Spår av dessa argument finns även i strategidokumentet som menar att:

“Visa liberalisation and much improved regional cooperation are fostering more open societies” (Europeiska kommissionen 2018, s.1).

EU ser alltså utvidgning som en möjlighet till att skapa interdependens mellan staterna och unionen. Denna interdependens skall i sin tur leda till att skapa större förståelse mellan de olika folken i regionen.

“This firm, merit-based prospect of EU membership for the Western Balkans [...] remains essential for fostering reconciliation and stability”. (Europeiska kommissionen 2018, s.1)

Om detta lyckas skulle det kunna lösa de dispyter som lever kvar från krigen under 1990-talet, som nämndes i bakgrunden avsnitt 2.2, och motverka de fientliga inställningarna mellan länderna i regionen.

I analys-schemat stämmer dessa argument väl överens med det som neoliberalismen förespråkar i ruta 2.2 och 3.2. Vi kan alltså styrka att denna del av strategin grundar sig på neoliberalistiska antaganden.

I strategidokumentet menar EU att utvidgning även kan fungera som ett sätt att sprida värden genom

“It is a powerful tool to promote democracy, the rule of law and the respect for fundamental rights” (Europeiska kommissionen 2018, s.1).

De ovan nämnda värdena såsom demokrati och grundläggande rättigheter kan med hjälp av matrisen och ruta 2.2 klassificeras som typiskt neoliberalistiska värden. Neoliberalister ser mänskliga rättigheter som något grundläggande som alla samhällen bör respektera (Burchill 2013, s.69). De anser att efterlevandet av dessa värden och ett fungerande rättssystem är vad som gör en stat legitim. Spridandet av dessa värden är något neoliberalismen förespråkar (Burchill 2013, s.70).

Fungerande institutioner är enligt neoliberalister nödvändiga för att samarbeten ska kunna ske i en anarkisk värld (Burchill 2013, s.67). De skapar kontinuitet, stabilitet och får på så sätt stater att lita på att motparten kommer att följa avtal som ingåtts. Om dessa strukturer inte finns på plats eller är för svaga blir alltså möjligheterna till ett hållbart samarbete mindre, även om en aktör skulle ha rätt intentioner. Detta argument framhålls även av EU i diskussionen kring huruvida länderna i Västra Balkan är redo för ett inträde på EU:s inre marknad:

“critical parts of the region's economies are uncompetitive, with too much undue political interference and an underdeveloped private sector. None of the Western Balkans can currently be considered a functioning market economy nor to have the capacity to cope with the competitive pressure and market forces in the union.” (Europeiska kommissionen 2018, s.3).

Detta citat kan med hjälp av ruta 4.2 i matrisen kategoriseras som ett neoliberalistiskt argument. Med stöd av denna kategori menar unionen att avsaknaden av en stark marknadsekonomi och utvecklad privat sektor så är länderna på Västra Balkan ännu inte redo för EU-medlemskap i nuläget. Eftersom de marknadsmässiga institutionerna ännu inte är starka nog kan hållbarheten i ett djupare samarbete äventyras.

Neo-liberaler är kända för att förespråka efterföljande av lagar och respekt för grundläggande rättigheter. EU påpekar gång på gång att ett välfungerande

rättsväsende är något som är av yttersta prioritet vid förhandlingarna med länderna på Västra Balkan.

“The independence, quality and efficiency of the judicial system must be ensured. [...] This is a precondition for any democratic society based on the rule of law and for its economic development.” (Europeiska kommissionen 2018, s.4)

Med stöd av kategorierna 1.2 och 4.2 i matrisen är det argument som förs ovan ytterligare ett exempel som tydliggör dokumentets genomgående neoliberalistiska avstamp. Stater måste visa hänsyn för lagen för att kunna anses vara legitima (Burchill 2013, s.69), Ett välfungerande rättsväsende som ser till att lagar följs möjliggör även för hållbara samarbeten. I strategidokumentet menar unionen att en stark rättsstat inte enbart leder till ett underlättat samarbete eller en stark ekonomisk tillväxt, rättsväsendet möjliggör ramverk för att förhindra hot mot politiska och ekonomiska vinster.

Ur ett neoliberalistisk perspektiv blir det intressant att studera hur de neoliberalistiska värdena är drivande i EU:s utvidgning i Västra Balkan. I strategidokumentet knyts detta an till diskussionen om att en icke-liberal stat inom unionens gränser är en volatilitet som utgör ett potentiellt hot. Ett upprätthållande av demokratiska värderingar och inte enbart intentionerna av att efterfölja dessa är ett måste (Europeiska kommissionen 2018, s.). Detta eftersom staternas benägenhet att efterleva nämnda värderingar också skapar en tillit som inte annars hade funnits.

” Fundamental rights are largely enshrined in the legislation of the Western Balkans countries but more needs to be done to ensure they are fully implemented in practice. Particular focus is needed to safeguard the freedom of expression and independence of media as a pillar of democracy” (Europeiska kommissionen 2018, s.4).

Vikten av regler som bör vila på en förståelse av alla individers legitima rättigheter betonas i strategidokumentet. Dessa premisser tar tydligt avstamp i neoliberalistisk teori, där institutionen är det viktigaste redskapet. Förklaringen är att grundläggande principer och lagar av denna karaktär skapar institutionella och moraliska ramverk för den liberala freden. Den liberala staten och det liberala regelverket är således mer legitimt och rättfärdigt än en icke-liberal stat som inte vilar på fritt samtycke och där regeringen antas befinna sig i konflikt med sitt folk. Det som kan sägas bli problematiskt för EU:s del är att detta antagande tycks gå emot det institutionella ramverket.

Tron på att ekonomisk interdependens leder till såväl ekonomisk tillväxt, som en fredlig interaktion mellan staterna inom unionen är ett överhängande argument i dokumentet (Burchill, 2013 s.66).

“The further modernisation of the regional economies will in turn attract further EU private investment and increase demand for EU goods and services in the Western Balkans. The necessary structural reforms need to be underpinned by appropriate economic and fiscal policies” (Europeiska kommissionen 2018, s.5)

Å ena sidan skapar EU:s ekonomiska strukturer möjligheter och banar vägen för länderna i Västra Balkan att ta del av de ekonomiska vinsterna som ett inträde innebär “ruta 3.2”. Å andra sidan leder den ökade handeln mellan regionen och unionen till att staterna, till större del än tidigare, får gemensamma säkerhetsintressen då alla inblandade värnar om att säkerställa och underlätta handeln (Burchill 2013, s.68). I och med detta blir det tydligt att det inte enbart handlar om något ekonomiskt utbyte mellan staten och regionen som är av vikt, utan stor vikt läggs vid de fundamentala förutsättningarna för att detta ska uppnås, vilket framgår av den diskussion som förts tidigare.

Samspelet av en faktisk utveckling när det kommer till demokratiska institutionerna och antagandet av neoliberalistiska normer är evident om Västra Balkans ambitioner om att få tillträde till en inre marknad ska bli verklighet.

“Core issues such as the rule of law, fundamental rights, strengthening democratic institutions, public administration reform, as well as economic development and competitiveness remain key priorities in the enlargement process” (Europeiska kommissionen 2018, s.6)

Utvecklingen av grundläggande rättigheter, en fungerande rättsstat och utvecklingen av demokratiska institutioner är viktiga faktorer för att en utvidgningsprocess ska kunna fortgå. De utgör grunden för en aspirerande medlemsstat för att säkerställa att denna har den administrativa och rättsliga kapacitet som krävs för att tillämpa EU:s regler och normer på ett korrekt sätt, inte bara i lag utan i praktiken.

Sammantaget tycks antagandena om att demokratiska värden leda till stabilitet och ekonomisk tillväxt återkomma genomgående. Kommissionen menar i dokumentet att en snabb implementering av institutionella ramverk är viktigt för att en utvidgning i regionen ska kunna ske. I denna del verkar inte kommissionen ha någon kritisk reflektion.

5.3 Holistisk konstruktivistiska strategier

Konstruktivismen belyser hur etablerade föreställningar, idéer och normer formar och påverkar aktörernas agerande på den internationella arenan (Reus-Smit, s.222–223). En konstruktivist menar därigenom att det är viktigt att se hur stater identifierar sig själva och andra för att förstå hur de förhåller sig gentemot

varandra (Reus-Smit, s.217). I diskussionen om EU:s utvidgning i Västra Balkan skulle en idé om en europeisk kultur skapa incitament för att forma ett samarbete (Reus-Smit, s.225). Det är alltså viktigt att förstå att en konstruktivist inte motsätter sig idén om att intresset av att samarbeta främst drivs av statens egna intresse, utan menar att egoism som förklarande fenomen inte säger något, utan man måste förstå hur aktörer definierar "sitt jag" och hur detta formar statens politiska handlingsutrymme (Reus-Smit, s.225). EU:s intresse för utvidgning kan ses som ett försök till att "återföre" och "återställa" kontinenten för att på så sätt kunna föra en politik som främjar unionens geopolitiska mål.

I strategidokumentet (Europeiska kommissionen 2018) är de konstruktivistiska tankarna som mest framträdande och tydligast vid diskussionen om kandidatstaternas närmande mot EU och de krav som ställs på dessa för att ett inträde ska kunna vara möjligt. För EU:s del handlar det å ena sidan om att sprida de värden och ideal som finns inom unionen, å andra sidan om att eliminera de interregionala konflikter som kan komma att hota den balans och det samförstånd som råder mellan staterna i unionen.

"The Western Balkans are part of Europe, geographically surrounded by EU Member States. The peoples of the EU and the region have a common heritage and history and a future defined by shared opportunities and challenges" (Europeiska kommissionen 2018, s.1).

Unionens användning av identitetsmässig gemenskapen bygger på en villkorad politik som menar att ett inträde är möjligt, så länge Västra Balkan aktivt anammar och arbetar för att efterlikna den europeiska modellen. Enligt "ruta 2.3 grundar sig EU:s vilja till utvidgning på konstruktionen av ett "Europa" som står i konflikt till "Balkan" (Europeiska kommissionen 2018, s.1).

Ur ett konstruktivistiskt perspektiv, blir det intressant att undersöka vilka identiteter och normer som styr staters agerande och hur dessa uppkommer (Reus-Smit, 2012, 217–218). Väst Balkan ser medlemskap som ett "means to an end". Där tycks finnas en vilja hos Västra Balkan att efterlikna EU:s agerande, då unionens agerande visat på politisk framgång.

"It is a generational choice, based on fundamental values, which each country must embrace more actively, from their foreign and regional policies right down to what children are taught at school" (Europeiska kommissionen 2018, s.2).

Dominerande normer och idéer bestämmer således vad aktörer ser som nödvändiga handlingar och vilka handlingsalternativ som ens övervägs vara möjliga. Mest framgående är att EU:s spridning av vad som anses vara demokratiska ideal och värden blir någon form av "soft control/governing och influerade" av regionens volatila historia, vilket stöttas av ruta 2.3. I ljuset av konstruktivistiskt angreppssätt blir det viktigt att förstå hur den sociala

interaktionen mellan stater har en inverkan på det internationella systemet. Konstruktivistiska teorier har visat på vilken påverkan nationella normer har på den internationella politiken och även tvärtom, hur de internationella eller europeiska normerna påverkar staters inrikespolitik.

*"Regional co-operation, good neighbourly relations and reconciliation cannot be imposed from outside. The leaders of the region **must take full ownership** and lead by example. They must avoid and condemn any statements or actions which would fuel inter-ethnic tension and actively counter nationalist narratives" (Europeiska kommissionen 2018, s.7).*

Kommissionen menar här att det är staten i fråga som genom sin retorik måste förbättra relationen till grannländerna. Med detta sagt går det inte att blunda för det faktum att EU har haft en avgörande roll i förhållandet mellan regionens stater.

5.4 Svårbedömda strategier

Under analysen har vi hittat strategier för utvidgning som tydligt baseras på någon av de olika teorierna. Strategier inriktade på EU:s säkerhet och försvar, andra med fokus på främjandet av demokratiska institutioner och värden och några strategier ämnade att sprida tanken om en gemensam europeisk identitet. Dock så fann vi även strategier och uttalanden som inte endast tog sin grund i en av teorierna. Istället för att förgäves försöka få dessa att passa in i en av teorierna så använde vi oss av vårt analysinstrument och teorierna för att visa på de möjliga teoretiska bakgrunder dessa strategier bygger på.

Ett sådant fall där det varit svårt att kategorisera en strategi var en sektion där EU lyfte fram konflikten mellan Serbien och Kosovo. EU anser att den enda vägen framåt i konflikten är genom att parterna för fortsatta samtal under uppsyn av EU.

*"Without effective and comprehensive **normalisation of Belgrade-Pristina relations** through the EU-facilitated Dialogue there cannot be lasting stability in the region."*
(Europeiska kommissionen 2018, s.7)

Denna strategi skulle med hjälp av matrisen kunna klassas som en situation där EU:s välfungerande institutioner kan skapa stabilitet och kontinuitet i förhandlingarna och på så sätt öka tilliten mellan parterna. Strategin skulle dock även kunna ses som realistisk på så sätt att EU som en hegemonisk aktör kan tvinga de två parterna att följa ett fredsavtal (Burchill 2013, s.67).

En annan strategi för utvidgning som var svår att endast förklara med hjälp av en av teorierna var strategin för ökad finansiering av Erasmus+.

“Funding under the Erasmus+ programme will be doubled to help even more young citizens of the Western Balkans to study and gain experience in the EU thereby furthering economic development and promoting common values.” (Europeiska kommissionen 2018, s.13)

EU lyfter fram strategin som något som skulle leda till ökad ekonomisk utveckling men även hjälpa unionen att sprida sina värden genom att unga människor i Västra Balkan får möjlighet till att besöka EU-länder och få erfarenhet av hur livet är i dessa länder. Detta skulle från den neo-liberalistiska synvinkel som presenteras i “ruta 2.2” och ”4.2” om hur spridandet av liberala värden leder till fredliga samhällen och skapar en grogrund för ökad handel och ekonomisk tillväxt. Dock innefattar citatet en sektion om ”common values”, något som liknar de argument som finns i “rutorna 2.3 och 4.3” om holistisk konstruktivism. Genom att unga människor får studera i EU-länder så blir de influerade av den europeiska livsstilen för att sedan återvända till sina länder på Västra Balkan. Där sprider de den positiva bild de fick av EU till övriga samhället och bildar på så sätt en positiv opinion för EU-medlemskap.

6 Avslutande diskussion

I vår analys har vi undersökt Europeiska kommissionens senaste strategidokument *A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans* som presenterar kommissionens syn på vad som bör föregå en utvidgning av unionen i Västra Balkan. Genom att applicera de tre olika internationella teorierna, neorealism, neoliberalism och holistisk konstruktivism på strategidokumentet har vi uppnått en större förståelse för vilka teorier som ligger till grund för de olika strategier som presenteras. Teorierna skiljer sig åt i synen på huruvida samarbete/utvidgning av EU är något eftersträvänsvärt eller inte. Enligt neorealismen ses ofta utvidgat samarbete som något riskfyllt medan neoliberalismen istället ser det som något naturligt och eftersträvänsvärt för att det leder till utvecklade och fredliga samhällen. Holistisk konstruktivism ser det hela från en kritisk synvinkel. Huruvida utvidgning är möjligt beror främst på om individer uppfattar det som något positivt och genomförbart.

Vi har funnit att de olika teorierna dominerar olika sektioner av strategin. Neorealistiskt tänkande framträder i sektioner som behandlar EU:s säkerhet. Det som klassas som prioriterade säkerhetsområden i dokumentet är framförallt konfliktlösning mellan länder i Västra Balkan, gränssäkerhet och organiserad brottslighet. Kommissionen är tydlig med att en utvidgning i Västra Balkan är något positivt för EU för att det leder till ökad stabilitet i unionens närområde. Kommissionen är även tydliga med att länderna i regionen behöver anpassa sin utrikes- och försvarspolitik till att likna EU:s för att de ska kunna bli medlemmar i unionen. De strategier som istället främst formas av neoliberalistisk teori handlar främst om spridandet av liberala värden, utvecklandet av institutioner och ökad handel. Flera sektioner i dokumentet poängterar hur viktigt det är att kandidatländerna stärker demokratin i sina länder och säkerställer att grundläggande rättigheter respekteras. Något som neoliberaler anser centralt för samarbete är välfungerande institutioner. Detta återfinns i dokumentet där fokus läggs framförallt på att länderna måste stärka sina rättsväsenden. Ett annat neoliberalt argument som är återkommande i dokumentet är hur en utvidgning och ökat samarbete leder till att sprida fred i regionen genom olika typer av interdependens t. ex. ekonomisk. I dokumentet finns det avsnitt som lyfter vikten av den delade europeiska identiteten EU och Västra Balkan har. Detta har tydlig anknytning till holistisk konstruktivism. Även uppmaningarna till att det måste spridas en positiv bild av EU-medlemskap bland befolkningen i regionen knyter an till denna teoribildning.

6.1 Framtida forskning

Vi har i vår undersökning avgränsat oss till endast ett dokument och tre olika teorier. Vid framtida forskning på området så skulle man kunna använda sig av annat material utgivet av kommissionen som man applicerar de tre teorierna på. Genom att undersöka mer material så kan få en inblick i om kommissionen uttrycker sig konsekvent om sina strategier och utvidgningspolicys för Västra Balkan. Istället för att använda sig av de teorier vi har använt oss av skulle man i en ny undersökning kunna ta in andra teorier i analysen och på så sätt fånga in andra strategier och aspekter inom EU:s utvidgningspolicy.

Det skulle även vara intressant med forskning som framförallt fokuserar på hur länderna i Västra Balkan förhåller sig till den Europeiska kommissionens nya strategidokument. Detta skulle ge en bättre överblick över utvidgningsprocessen i regionen. Det finns skäl att anta att kandidatländerna ställer sig skeptiska till vissa delar i den nya strategin och det vore intressant att se hur detta påverkar åsikterna inom de olika länderna om huruvida ett EU-medlemskap är eftersträvänsvärt överhuvudtaget.

7 Referensförteckning

Bergström, Göran och Ekström, Linda. 2018 ”Tre diskursanalytiska inriktningar” i Boréus, Kristina och Bergström, Göran (red.) 2018. *Textens mening och makt*. 3 och 4. Uppl. Lund: Studentlitteratur. s. 140-141.

Burchill, Scott, 2013. ”Liberalism” i Scott Burchill & Andrew Linklater (red.) *Theories of International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan, s. 57-87.

Donnelly, Jack, 2013. ”Realism” i Scott Burchill & Andrew Linklater (red.) *Theories of International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan, s. 32-56.

Emmert, Frank & Sinisa Petrovic, 2014. ”The Past, Present, and Future of EU Enlargement”, *Fordham International Law Journal*, vol. 37, nr 5, s.1349-1420.

Esaiasson, Peter Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann och Wängnerud, Len. 2017. *Metodpraktikan*. 5. Uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.

Europaparlamentet, 2018. The Western Balkans. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/168/the-western-balkans>
Hämtdatum: 2019-04-29.

Europeiska kommissionen, 2016. *Conditions for membership*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en. Hämtdatum: 2019-04-29

Europeiska kommissionen, 2018. ”A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans”. Strasbourg: Europeiska kommissionen. [Elektronisk] Tillgänglig: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf Hämtdatum: 2019-05-15.

Europeiska Unionen, 2012. *Fördraget om Europeiska Unionen (konsoliderad version)*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0006.02/DOC_1&format=PDF. Hämtdatum: 2019-04-29.

Ferrero-Turrión, Ruth, 2015. ”The EU approach to the Western Balkans: A security or political issue?”, *Europolity*, vol. 9, nr 2, s.11-27.

ICTY. The Conflicts. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts> Hämtdatum: 2019-05-15.

Mahony, Honor, 2006. "Brussels to take more self-protecting approach to enlargement", *euobserver*. 2006-11-08. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://euobserver.com/enlargement/22819> Hämtdatum: 2019-04-29.

Peen Rodt, Annemarie – Stefan Wolff, 2012. "European Union Conflict Management in the Western Balkans", *Civil wars*, vol. 14, nr 3, s.414-430.

UN. The Conflicts. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts> Hämtdatum: 2019-05-15.

Rettman, Andrew, 2018. "Germany urges EU to rival China in Western Balkans", *euobserver*. 2018-09-13. [Elektronisk] <https://euobserver.com/foreign/142823>. Hämtdatum: 2019-05-15.

Reus-Smit, Christian, 2013. "Constructivism" i Scott Burchill & Andrew Linklater (red.) *Theories of International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan, s. 217-239.

Smith, Michael H. & Richard Youngs, 2018. "The EU and the Global Order: Contingent Liberalism", *The International Spectator*, vol. 53, nr 1, s.45-56.

Szenes, Zoltán, 2018. "The Western Balkans: "assessing the EU's stabilization and association process", *Comparative Politics Russia*, vol. 9, nr 2, s.17-25.

Tenzer, Nicolas, 2018. "How long can Bulgaria keep facing both East and West?", *euobserver*. 2018-08-15. [Elektronisk] <https://euobserver.com/opinion/142574>. Hämtdatum: 2019-05-15.

Vlašić Feketija, Mirna & Adam Łazowski, 2014. "The seventh EU enlargement and beyond: pre-accession policy *vis-à-vis* the Western Balkans revisited", *Croatian Yearbook of European Law & Policy*, vol. 10, s.1-37.